

Dr. Buket Ökten Sipahioğlu

AVRUPA'DA TÜRK DIASPORASI

HOLLANDA ÖRNEĞİ

Cinius Yayınları

*İslam
Medeniyeti
Dergisi*

KİTAP İNCELEMESİ

AVRUPA'DA TÜRK DİASPORASI: HOLLANDA ÖRNEĞİ

Yazar: Buket ÖKTEN SİPAHİOĞLU, Cinius Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2021,
ISBN: 978-625-7932-16-5, 169 Sayfa

*Sena ALKILINÇ**

İncelemek adına ele aldığımız kitap, Buket Ökten Sipahioğlu'na ait "Avrupa'da Türk Diasporası Hollanda Örneği". Kitaba kabaca göz atacak olursak, sonuç bölümü ile beş bölümden oluşan bir doktora tezi çalışmasıdır. Bölümlerde kendi içerisinde parçalara ayrılmıştır. Oldukça akademik bir dil kullanılmış, kullanılan veriler bilime dayalı temellendirilmiştir. Açıklamalar yeteri kadar yapılmış ve önerileri dile getirmekte bonkör davranılmıştır. İçerik açısından değerlendirecek olursak, temel konu burada diasporadır aslında. Diasporada Türkler neler yaşıyor, nasıl ve hangi koşullarda yaşamlarını sürdürüyor, işlerini halletmek konusunda büyük sıkıntılar yaşıyorlar mı, istedikleri zaman sivil toplum kuruluşlarına ne derece

* Sena ALKILIÇ, İslam Medeniyeti Vakfı-İslam Medeniyeti Dergisi, senaalkilinc@gmail.com
Yayın Gönderilme Tarihi: 22.06.2023
Yayın Kabul Tarihi: 24.06.2023
ORCID: 0000-0003-4749-5170

el uzatabiliyorlar, Hollanda’da yaşayan insanların bu duruma bakışı nasıl? ... gibi konular işlenmiştir.

Giriş kısmında diaspora kelimesine tanım olarak değil de ifade ettiği anlam bazında bir yorum getirilmiş, diaspora kelimesinin Türkler nezdinde geçmişi ve anlamına yer verildiği gözlemlenmiştir. Yine giriş kısmında kısaca kitapta bizi neler beklediğine dair ipuçları verilmiş ve çalışma hakkında kısa kısa notlar eklenmiştir.

Kitabın birinci bölümünde diaspora kavramına, tarihine, büyük diaspora örneklerine ve Türkiye’deki diaspora politikasına değinilmiştir. Diaspora kelimesinin kökenine, gün geçtikçe nasıl bir anlam ifade ettiğine, yaşanan döneme göre diasporaya ne denli farklı anlamlar yüklediğimize dikkat çekilmiştir. Diasporaya dair tam olarak tanımı bu bölümde detaylıca görülebilmektedir. Kelimenin kök anlamı “yayılma” ve “saçılma” olsa da sürekli olarak halı altına süpürülmüş bu kavram, anlamsal boyutta hâlâ değişkenlik göstermektedir. Pek çok düşünüre/yazara göre tanımları tek tek ifade etmiş olsa da sürekli farklı açılardan değerlendirilen bir kavram oluşu net tanımı zora sokmaktadır. Net olarak şu ifade kullanılabilir: “Diaspora göçü diğer göçlere nazaran milliyetçi duyguyu en derinde muhafaza eder.”. Göç eden ailelerin ikinci nesilden sonrasının diasporaya daha çok uyum sağlayabilmekte olduğu vurgulanmıştır. Bu çerçevede doğum yerinin tanımda tek başına bir anlamı yoktur. Diaspora kavramı ile 1990’lı yıllardan sonra sosyal bilimler alanında transnasyonalizm de adından söz ettirmeye başlamış.

Diaspora kavramı bu noktaya kadar ilk olarak kelime anlamı bazında daha sonra ise ilişkilendirildiği kavramlar nezdinde çok uzun olmadan ve basite kaçmayacak şekilde incelenmiştir. Tarihine inip kökeninden yol alınmış günümüze taşınmış. Bir de günümüz kürsülerindeki anlamlarda canlandırılmıştır.

Diaspora arz ettiği önem açısından değerlendirilirken büyük diasporalara da akabinde yer verilmiş. Konu bütünlüğü böylelikle sağlanmış. Öneminin örneği ile aynı çatı altında barınmış bir şekilde İrlanda, Çin ve Hindistan. Büyüklük oranlarına göre diasporaları bu şekilde sıralamış ve tabii bilimsel veriler ışığında bunu yapmıştır. Hint diasporasını bütün bunlardan özgür kılan noktalara da ayrıca değinmiştir. Bütün bu büyük diasporalar önem açısından sıralanırken Türkiye’nin diaspora politikası da peşine eklenmiştir.

Osmanlı Devleti'ne kadar dayanan lobcilik kültürü anlatılmış ve buradan yola koyulmuştur yazar. Başka ülkeler nezdindeki diasporaların Türkiye hakkında olumsuz işleri nedeniyle günümüze kadar uzanıp gelişmemesine sebep olmuştur. Avrupa'da yaşayan pek çok Türk vatandaşının tanımlanamamış olması da cabası. Orada yaşamını sürdürmekte olan vatandaşlar nezdinde de işleyiş zorlayıcı biçimde ilerlemekte. Türk Diasporası yolculuğu yirminci yüzyıl işçi göçleri ile başlamış gibi görünse de eskiye dayanan bir tarihi olduğu bilimsel verilerce göz önüne koyulabilir noktadadır. Diaspora noktasında güçlü bağlar kurabilen vatandaşlar küresel zincirde de hatırı sayılır bir konuma gelmiş durumdadır.

Türkiye etkili bir diaspora politikası üzerinde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Örneğin; YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı) ve YEE (Yunus Emre Enstitüleri). Bu kuruluşlar Türk Diasporası'na hizmet etmektedir. Bunun yanı sıra 2011 yılında güncel hale getirilerek görevine devam eden TİKA'nın da listede yer aldığı görülmektedir.

Avrupa'da Türkler konusuna değinildiği zaman tarih epey geriye sarılmış. Türkiye ile Avrupa ilişkilerini ele alırken tarihsel seyirde incelemiştir. Geçmişe dayanan noktaları bütünüyle değerlendirip ardından diaspora geleneğini bu yolculuğun içine katıvermiştir. Bu noktada Avrupa'ya yaşanan göçleri tek tek değerlendirmeye alıp detaya gireceği noktalarda çekinmemiştir. Baktığımız zaman işçi göçlerine dayanan kısmı etkin bir diaspora örneği gibi görmüş olabileceği kanısına varılabilir.

Türkiye ve AB ilişkilerini iktidarın tutumlarına göre he seçim dönemindeki tavrına göre ayrı ayrı ele alıp değerlendirmiştir. Türkiye'nin 2007 yılına kadar sürmüş olan AB üyeliği motivasyonunun geldiğimiz noktalarda etkileri yakın gelecek nezdinde değerlendirilmiştir.

Asıl değinilmesi gereken noktaya gelirken sebepler sunulmuş ve sonuca doğru, gelişme noktasını arz etmeye niyetle ilerlenmiştir. Hollanda'da Türk Diasporası, İkinci Dünya Savaşı sonrasında iş gücüne ihtiyaç duymasıyla başlamış olan göçler neticesinde ortaya çıkmıştır. Zamanla işçi eksikliği ile ilgili konuya vakıf olan Türkler yakınlarını da yönlendirerek bunun bir göç dalgası haline gelmesini sağlamıştır da denebilir. Yakın geçmişte yaşanan bu göç dalgasını başarısız darbe

girişimi de etkilemiştir. Türk sivil toplum kuruluşlarının pek çoğu fonlarını kendileri sağlamaktadırlar. Ayrıca bir kısmı devlet ile iş birliği halinde iken bir kısmı da içişlerine müdahale durumunu en aza indirmek amacı ile iş birliğinden kaçınmaktadır.

Hollanda'nın Avrupa'daki Türk Diasporası'na bakışını da değerlendirmek amacıyla bir ayağı Türkiye'de diğer ayağı Hollanda'da başlatılmış çalışmalarda ilginç veriler elde edildiği sunulmuştur. İyi bir örgütlenmenin meyvesi olarak Türklere ayrıcalıklar sağlanmış ve zamanla bunların kademe bazında yükseldiği görülmüştür. Sunulan ayrıcalıklar ve elde edilene veriler tek tek başlıklar halinde incelenmiştir. Veriler doğrultusunda ve araştırmacı gözlemi niteliğinde öneriler sunulmuştur. STK'ların rolüne dikkat çekilmiş ve ne büyük bir yükün altında daha kolay hâle geldiği görülmüştür. Türklerin örgütlenmesinin kendileri ve elde edecekleri ayrıcalıkları bakımından değerlendirilmesi gerektiği vurgusu iyi örgütlenmeye teşvik niteliğindedir. Ortak akademik çalışmalar ve YTB'nin etkisinin artırılmasıyla yabancı düşmanlığına olan algının daha yumuşak hale geleceği ve hatta bitebileceği öneri olarak sunulmuştur.

STK'ların rolünün belirginleştirilmesi, Diasporanın Türkiye'den beklentisi olan daha fazla muhatap bulabilmek önerisini karşılayabilir. Dünya Diasporalarından çıkarılacak dersler, gelişimi ve çözüme giden yolu bulmakta etkin rol oynayabilir, önerisi görülmektedir. Diaspora, anavatan ile hareket etmek ve bağlı kalmakla ulusal hedeflere ulaşabilir olduğunun savunusu ile karşılaşmaktayız. Türkiye Cumhuriyet'i olarak büyük sorumluluklar alarak ancak Türk Diasporasını siyasal anlamda güçlü hale getirebileceğimiz olgusuna yer verilmiştir. Lobıcılık gücünün bir diğer ayağı olan STK'lara verilen her desteğin bir bakıma diasporaya olan desteğin bir göstergesi olacaktır. Yurt dışında yaşayan tecrübeli kişilerce, diaspora yürütücüleri arasında bir köprü oluşturulup koordineli biçimde Türkiye'de bu olgunun gelişmesine dair güçlü adımların atılabileceği ümidi görülmektedir. Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlar ile iletişimin dört koldan sıkı tutulması Türk Diasporası açısından çok kıymetli bir adım olacağı aşikâr.

Bugün yurt dışında yaşamayı hedefleyen birçok genç için kılavuz olabilecek bir kitap olduğu görülmektedir. Göç olgusu ve diaspora kavramları detaylı bir

biçimde, bilimsel veriler ışığında, abartıya kaçılmaksızın incelenmiş ve yine bu yönde oluşan algılara hazır cevap bir çalışma niteliği taşır kıvama gelmiştir. Sonuçta, sunulan öneriler Türk eğitimine birçok açıdan katkı sağlayacaktır.